

Здатність до саморегуляції можна вважати найістотнішою характеристикою особистості, оскільки саморегуляція свідчить про взаємно узгодженість функціональних взаємозв'язків і взаємовпливів різних утворень, що входять до складу систем і підсистем структури особистості, а також про тенденцію їхнього розвитку. Здатність до самоуправління є суттєвим моментом розвитку особистості та її основним інструментом (К. О. Абульханова-Славська, Б. Г. Ананьєв, М. Й. Боришевський, О. О. Конопкін, В. О. Яқунін та ін.), котрий визначає (забезпечує) міру власної активності і самостійності людини у життєдіяльності, тобто її самоактивність. Враховуючи особливості діяльності менеджера, її багатоаспектність, неалгоритмізованість, складність, велику особисту відповідальність за прийняття рішень, вміння діяти у невизначених ситуаціях тощо, можна зрозуміти, чому здатність до саморегуляції є необхідною умовою успішного здійснення менеджером управлінської діяльності. Окремі якості самі по собі не можуть гарантувати високу успішність в управлінській діяльності, значних результатів можна досягти лише за умови ефективної саморегуляції. Саме тому регуляція менеджером власної діяльності виступає на передній план серед факторів, які зумовлюють успішність управління.

*О. І. Колядич, старш. викл.,
кафедра історії економічних учень і економічної історії*

РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНИХ НАВИЧОК ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНЦІЙ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Дещо про проблеми розвитку освіти, або яким є загальний освітній мегатренд у сучасних умовах

Зміни в інституційній архітектоніці, як у цілому сучасного українського суспільства, так і економічної системи України, передбачають відповідні зміни в системі її освіти та науки.

В умовах прискорення НТП стає важливим усвідомлення того, що людський капітал є центральним ресурсом успішного соціально-економічного розвитку і найважливішим чинником конкурентоспроможності національної економіки.

Відомий учений А. Тойнбі розмірковуючи про загрози суспільству, пов'язані з процесами дегуманізації та децивілізації, які мають місце в сучасному, набуваючому глобалізаційних ознак світі, вказував на один з найдійовіших способів уникнення негативних

викликів, а саме на роль освіти та її нових стандартів: «Якщо ми бажаємо врятувати людські душі, єдиний вихід полягає в тому, щоб підняти стандарти масової освіти на рівень, на якому б ті, хто її здобув, стали б невразливі для хай там яких бруталних форм інтелектуальної експлуатації та пропаганди; і навряд чи варто говорити, що це нелегке завдання» [1]. В Україні це завдання освіти є надзвичайно важливим, як на теренах участі в обранні суб'єктів владних інституцій, так і безпосередньо потенційній участі в них в якості самих суб'єктів. Крім того, одним із першочергових завдань освітніх закладів, і насамперед вищої школи, є підготовка індивіда до його «виходу» на ринок праці, причому, як вітчизняного, так і аналогічні ринки інших країн («болонський процес» та зрушення в його ході стають на сьогодні своєрідним адаптером стандартів оцінки якості знань, їх структурних компонентів та змісту освіти в Україні до європейських рамок).

В Україні схема зв'язку «ВНЗ — роботодавець» на сьогодні є вузько поширеною та малоєфективною і це є недоліком як однієї сторони, так і іншої. Роботодавці вітчизняних підприємств до цього часу працюють в умовах далеких від стандартів жорсткої конкуренції на ринку, коли запорукою успішної діяльності стають hi-tech — технології, нові управлінські моделі, та відповідні їм професійні компетенції сучасного фахівця. Одночасно в оцінках роботодавцями якісних параметрів, якими володіє переважна більшість випускників більшості ВНЗ, висувається теза про їх непідготовленість до умов високопрофесійної діяльності, а що найбільш загрозливо, до високоаналітичної діяльності. В чому ж полягає загроза та трагедія подібної ситуації? Відповідь на це питання, по суті і становить одне із завдань нашого аналізу і відповідних до нього висновків.

Розвиток аналітичних навичок — основний мегатренд сучасної освіти

Аналітична діяльність являє собою напрям інтелектуальної діяльності людей, який є спрямованим на вирішення завдань, що виникають у різних сферах життя людини, і насамперед у процесах здобуття освіти та праці в розумінні професійної діяльності. При постановці завдання проаналізувати певну ситуацію, проблему, тобто перевести мислення з термінологічного рівня на технологічний рівень конкретної діяльності у більшості студентів виникають складнощі. Подібного роду складнощі пов'язуються насамперед з спрямованістю навчального процесу у більшості ВНЗ на накопи-

чення знань, інформації методом запам'ятовування. Таким чином, накопичені знання становлять «мертвий капітал», який фактично є непридатним у його використанні, як у процесі трудової діяльності, так й у вирішенні простих життєвих проблем. Подібна ситуація нагадує обмежені розмірковування раннях меркантилістів ще у XV ст. відносно того, що країна (як і кожна окрема людина) є тим багатшою, чим вона більше зможе накопичити золота і срібла.

Розуміння необхідності і спроможності застосування накопичених знань повинно сьогодні стати головним спрямовуючим вектором у трансформації методичної складової навчального процесу, так як це сталося в економічному світі при переході від меркантилізму до класичної політичної економії в трактуванні процесу накопичення грошей.

Серед ряду першочергових завдань, щодо вдосконалення методичної бази навчального процесу кафедри історії економічних учень і економічної історії, виголошених проректором КНЕУ імені Вадима Гетьмана — Степаненко С. В., цільне місце займає завдання пов'язане зі сприянням з боку викладачів оволодінню студентами навичок наукового дослідження.

Наукове дослідження, чи дослідницька діяльність загалом, досить часто ототожнюється з аналізом. У понятті «аналіз» слід розрізняти два змістовні підходи. У вузькому розумінні йдеться про певну сукупність прийомів мислення, розчленування цілого на складові частини, що дозволяє отримати уявлення про устрій досліджуваного об'єкту, його структури, частин [2]. За більш широкого підходу аналіз включає в себе також і процедури синтезу — процес поєднання різних сторін, частин предмету в єдине формоутворення [3].

Витоки аналітичної діяльності сходять до Сократа, який використовував діалоговий спосіб вирішення задач, доказів через приведення. Разом з тим ключову роль у виникненні аналітики зіграв фундатор логіки Аристотель, який у своїх книгах «Перша аналітика» і «Друга аналітика», вперше систематизував і кодифікував прийоми розмірковувань, зробив їх предметом наукових пошуків. Найвеличнішою заслугою філософа є те, що з нього розпочинається системне дослідження та системне мислення.

На сучасному етапі аналітична діяльність є професійною. Аналітики різних спеціалізацій здійснюють великий вплив на прогрес практично в усіх сферах суспільного життя. У розвинутих країнах з'являється все більше інтелектуальних корпорацій, інформаційно-аналітичних відділів і служб в органах держави, компаніях, банках, політичних партіях. Бурхливо розвиваються

ринки аналітичної інформації, інтелектуального продукту, методичного і програмного забезпечення його отримання.

На превеликий жаль, в Україні до цього часу методологія, методика і техніка аналітичної діяльності є тим скарбом, який поки що не знаходить запити. Проте це є тимчасовим явищем, адже позитивні зрушення суміжні з євроінтеграційними потугами держави, українського суспільства вже є помітними. Саме тому навчальні заклади повинні працювати з випередженням, готувати дієздатних індивідів, спроможних, завдяки сформованим та розвиненим аналітичним навичкам, швидко адаптуватися до швидкоплинних умов та вимог ринку праці.

Децо про методи і технології аналітики з можливостями їх застосування

Тенденцію до стрімкого збільшення професій пов'язаних з аналітичною діяльністю було окреслено в США в 1956 р., коли вперше в історії кількість «білих комірців» на технічних посадах, на постах менеджерів і клерків перевищила в цій країні кількість «синіх комірців» — робочих. Р. Нойс, один з співзасновників корпорації Intel, у свій час одним із перших відчув настання ери інтелекту, а отже його застосування у вигляді аналітичної діяльності. Цей, окрім іншого, ще й винахідник інтегральної мікросхеми мікропроцесора Intel, зазначав: «На відміну від сталеливарної, автомобільної і деяких інших галузей, ця галузь ніколи раніше не була олігополією (мова йде про напівпровідникову промисловість). У ній завжди інтенсивно використовувався інтелект, а не капітал» [4].

Перш ніж здійснити перехід до розгляду методів і технологій аналітики та можливостей їх застосування у навчальному процесі, слід скласти уявлення про структуру основи аналітичної діяльності — інтелекту (рис. 1).

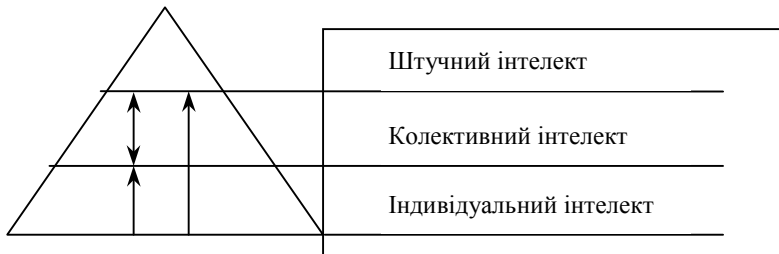

Рис. 1. Види інтелекту

На підставі даної піраміди вимальовується ієрархічна структура значимості та місця окремих видів інтелекту відповідно до його креативних властивостей. Таким чином, індивідуальний інтелект, носієм якого є індивідуум, складає основу піраміди і є першоджерелом аналітики. Звідси випливає висновок про індивідуалізм дії та індивідуалістичний підхід, як найефективніший метод впливу викладача на розвиток аналітичних навичок студента. Паралельно з розвитком індивідуальних параметрів навчальний процес повинен налаштовуватися і на розвиток колективного інтелекту, за чим стоїть колективна дія та розширення аналітичних можливостей. Врешті-решт верхівкою запропонованої піраміди слугує штучний інтелект, як індивідуальний та колективний витвір, призначенням якого є позбавлення людини діяльності, пов'язаної з рутинною.

Природна дія інтелекту потребує впорядкування з метою раціоналізації та скорочення шляху досягнення мети, тобто вирішення певного завдання. Подібне впорядкування може проводитися за типовою схемою технології аналізу (рис. 2).

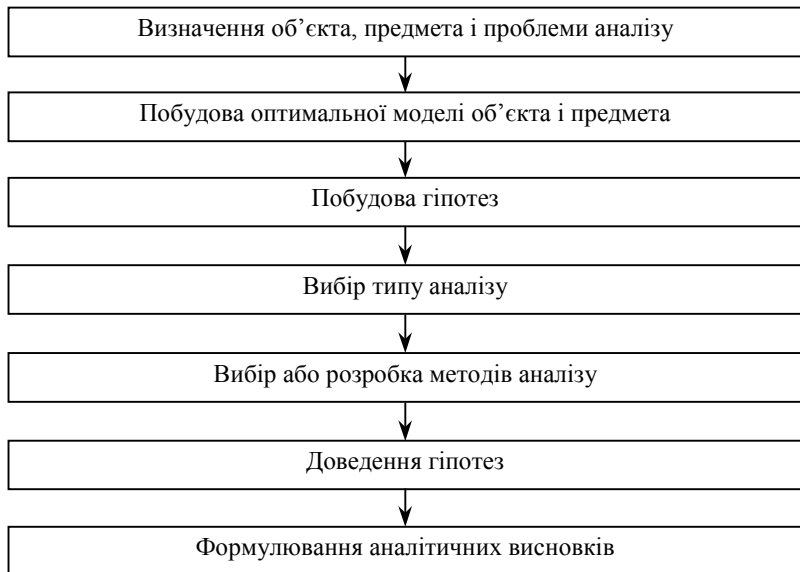

Рис 2. Універсальна технологія аналізу [5]

Поступ аналізу за приведеною технологією доповнюється його різновидами, серед яких варто виділити такі:

- 1) проблемний — виділення проблем ситуації, здійснення їх типології, характеристик, наслідків та шляхів вирішення;
- 2) системний — визначення структури ситуації, її функцій, взаємодії з оточуючим і внутрішнім середовищем;
- 3) праксеологічний — діагностика змісту діяльності в ситуації, її моделювання і оптимізація;
- 4) аксеологічний — побудова системи оцінок явищ, діяльності, процесів, ситуацій з позицій тієї чи іншої ціннісної системи;
- 5) ситуаційний — моделювання ситуації, її складових, умов, наслідків, дійових осіб;
- 6) прогностичний — підготовка передбачень відносно ймовірного, потенційного та бажаного майбутнього.

Найпопулярнішим серед приведених різновидів аналізу на даний момент є системний. Окрім означеного визначення, слід більш детально розглянути його особливості та потенціал.

Якщо вести мову про системний підхід, то варто зазначити, що він відображає групу методів, за допомогою яких реальний об'єкт змальовується як сукупність взаємодіючих компонентів. Дані методи розвиваються в межах окремих наукових дисциплін і загальнонаукових концепцій, а також є результатом їх міждисциплінарного синтезу. По справжньому цінним системний підхід стає тільки тоді, коли він перетворюється з підходу до явищ природи і суспільства, з парадигми світосприйняття в інструмент пізнавальної і практичної діяльності.

Література

1. *Тойнбі Арнольд Дж.* Дослідження історії. Скорочена версія томів I — VI Д.Ч. Сомерсвелла: Пер. з англ. В. Шовкуна. — К.: Основи, 1995. — С. 290.
2. *Философский словарь* / Под ред. И. Т. Фролова. — М.: Политиздат, 1980. — С. 12.
3. *Современная философия: словарь и хрестоматия.*— Ростов-н/Д: Феникс, 1996. — С. 69.
4. *Нейсбит Д.* Мегатренды / Пер. с англ. М. Б. Левина. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. — С. 28.
5. *Сурмин Ю. П.* Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2003. — С. 254.

В. С. Котковський, канд. екон. наук,
зав. кафедри банківської справи КЕІ КНЕУ